

מלמדים תיפלות

נדב שנרב

לפני שבועיים פורסמה ב"דיוקן" כתבה ארוכה אשר דנה בשכר הלימוד הגבוה בישיבות תיכוניות. מדובר, אכן, בבעיה כואבת שפתרונה אינו פשוט, אבל אני סבור כי במקומותינו קיימת בעיה קשה הרבה יותר – בעית האולפנות וליתר דיוק שאלת חינוך הבנות בכלל.

כספית, ההוצאה על לימודים תיכוניים לבנות קטנה באופן משמעותי מזו של הבנים. בעוד ישיבה תיכונית עולה בדרך כלל כאלף-אלף וחמש מאות שקלים לחודש, אולפנא לא פנימייתית גובה בסביבות החצי מסכום זה. אבל כאשר בוחנים על מה הולך הכסף, התמונה משתנה. לדעתי ההוצאה על אולפנא טיפוסית מוצדקת הרבה פחות.

כל מי שעבר דרך ישיבה תיכונית מודע לבעיות החינוכיות והלימודיות שקיימות במוסד מסוג זה, אבל דבר אחד ברור: כל ראש ישיבה, תהי העלובה ביותר, היה שמח לו תלמידיו היו לומדים תורה ברמה גבוהה. אין ר"מ בישיבה תיכונית שלא היה מעוניין, אילו היה הדבר אפשרי, לראות בכתה שלו עיון והעמקה בגמרא מהסוג שמוצאים אצל מאורות הדור. בישיבה תיכונית נעשה נסיון רציני – עד כמה שהדבר מתאפשר במסגרת האילוצים – להקנות לתלמידים ידע והשכלה תורנית ברמה הגבוהה ביותר האפשרית, ולהפנות את אלו מביניהם שמעוניינים ויכולים למוסדות גבוהים יותר שבהם יוכלו להעשיר את ידיעותיהם ולהעלות את רמתם.

ומה באולפנות? כאן אנו נתקלים בתופעה מוזרה מאד. מצד אחד רמת ה"דוסיות" של אולפנא נמדדת במספר השעות המוקצות ללימודי קודש למיניהם, אך מן הצד השני – דוקא בגלל אותה דוסיות – עומדים אל מול עיניהם של המחנכים דברי חז"ל כי "כל המלמד בתו תורה כאילו מלמדה תיפלות", שנתפרשו על ידי הפוסקים כאיסור, או לפחות התנגדות, ללימוד תורה שבעל פה לנשים. התוצאה היא בניית תוכנית לימודים שמנסה, כמאמר הנהגים, לתת פול גז בניטרל. מוסיפים הרבה שעות "תורניות" ואז ממלאים אותן בתכנים שלדעת המחנכים הם ללא חשש לימוד תורה: תנ"ך, תושב"ע, משניות, או בקיצור: בהסחות דעת מן הדבר האמיתי.

כל מי שיש לו איזו שהיא היכרות עם ארון הספרים התורני יודע ש 99 אחוזים ממנו מבוססים באופן ישיר על שני התלמודים, בעיקר הבבלי. ללמד יהדות בלי להעניק לתלמידה את היכולת לגשת לדף גמרא, זה כמו ללמד מתמטיקה דרך סיפורים על תולדות חייהם של מתמטיקאים דגולים בלי לפתור אף תרגיל. מוסד לבנים לא יעלה בדעתו לבנות תכנית לימודים תורנית על לימודי תנ"ך וחברות דינים, אלא במקרה בו התלמידים נחשבים מראש כאבודים ביחס ללימוד תורה ברמה סבירה. לבוגרותיהן של רוב האולפנות יש אולי איזה ליקוטים של ידע כללי מעורפל על כמה נושאים ביהדות, אבל בגדול הן בורות ונבערות ביחס למרכז הכובד של מה שמקובל מדורי דורות בתור לימוד תורה.

במצב הזה מתפתחות כל מיני תכניות לימודים בצל אמירות כמו "את הבנות נלמד דברים המפתחים את הצד הנפשי שלהן בבחינת בינה יתרה, בלה בלה בלה בלה". התוצאה היא זיוף זול של מושג הלמדנות, בעיקר דרך ניצול הרמה הרדודה להעברת מסרים סכריניים היוצרים סוג של התלהבות אצל נערות מתבגרות. אותה גירסת דיסנילנד של התורה משתקפת בשמות ההרצאות הניתנות בכנסים לנשים בוגרות בתקופת הקיץ, רובן בנויות על ההנחה כי תחומי העניין של האשה הדתית לאומית מתמצים בזוגיות, חינוך הילדים וסוכר חום.

אין כאן המקום לניתוח מסודר של הבעיה ההלכתית, אבל ראוי להזכיר כי פשט הסוגיה בסוטה (כא): הוא כי "תיפלות" פירושה זנות וניאוף. החשש הוא שאם האשה תחכים מן הלימוד הרי שזה יגרום לכך ש"היא מבינה ערמומיות ועושה דבריה בהצנע" (רש"י שם). אפילו לדעת הרמב"ם, שלא פרש כמו רש"י, לימוד התורה לאשה הוא דבר שלילי ופסול. רבי משה פיינשטיין (אג"מ יו"ד ג' פ"ז) כתב בפירוש כי "משניות שהוא תורה שבעל פה ציוו חכמים שלא ילמדום והוא כאילו למדה תיפלות ולכן צריך למנען מזה..." , וביתר חריפות כתב על זה הרב וואזנר בשו"ת בית הלוי חלק ו' סימן ק"נ "אין לנו היתר ללמוד עם הבנות תנ"ך עם המפרשים העמוקים כמו הרמב"ן ואבן-עזרא וכדומה וגם פירוש רש"י על התורה הלא מלא וגדוש דרשות חז"ל תורה שבעל-פה שחז"ל רחקו אותם מזה" מומלץ לעיין בדבריו כדי לראות את הבעיה מזוית של פוסק קלאסי שלא יודע חכמות.

אשר על כן, בסופו של יום יש שתי חלופות שניתן לשקול ברצינות. האחת היא להצמד להלכה המקובלת, ואם עושים את זה אז יש לבער לחלוטין את כל מקצועות הקודש ממוסדות החינוך לבנות (פרט אולי לקצת תנ"ך ללא מפרשים) ולהתמקד, אם בכלל, במתמטיקה ואנגלית. האפשרות השניה היא להחליט שאנו לא מקבלים בנושא זה את ההלכה המסורה [יריעו על כך צידי הניאור-ריפורמים כאוות נפשם - גם בנותיהם לומדות הרבה יותר מהמותר על פי דין והתירוץ של "גם החרדים עושים ככה" הוא ילדותי]. במקרה זה תכנית הלימודים חייבת להעניק לבנות לפחות את ההכשרה הנדרשת לגשת לדף גמרא באופן עצמאי, כלומר היא צריכה להכיל לימוד מספר הגון של דפי גמרא ולאפשר ללומדת להתגבר על מחסום השפה הארמית.

לעומת שתי האפשרויות הללו, מה שנעשה היום ברוב המוסדות הוא תפיסת הרע שבכל העולמות. ההורים משלמים סכום לא מבוטל לתקצוב תוספת הלימוד ה"תורנית", כביכול, אך בפועל הבנות לא מקבלות את הכלים האלמנטריים שיכולים לפתוח בפניהן את עולם הלימוד הרציני והן נידונות ללימוד "צו לצוק לקו" של כל מיני "דינים" שאינן יכולות להבין את מקורותיהם או להשתקעות בעולם המעורפל של פרשנות תנ"כית. מצד אחד נוטים מן ההלכה האוסרת כל לימוד שכזה, ומצד שני מנסים להציג מראית עין של שמירת הדין על ידי רידוד (ולפעמים גם הטפשה) של התכנים המועברים. אם כבר מלמדים תורה לבנות, הגיע הזמן לעשות זאת ברצינות.